

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ๓) เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสำรวจ สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึก จากพื้นที่เป้าหมาย ๕ อำเภอ ๙ พื้นที่เป้าหมาย กลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลแยกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มผู้รู้ (KI=Key Informants)
๒. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (CI=Casual informants)
๓. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (GI=General Informants)

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้ง ๓ ด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีลักษณะการวิจัยและพัฒนา (R&D=Research and Development) มุ่งสร้าง แนวทางและวิธีปฏิบัติ และพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เก็บข้อมูล ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการทบทวนจากสิ่งบันทึก (Document Review) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี และนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ และได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย พบว่า “จากสถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหามากมาย คณะสงฆ์ โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และกอรปกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันในเรื่องการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน และมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และขอให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ความสามัคคีและเพื่อประโยชน์สุขของ

ประชาชน” และแนวคิดเกี่ยวกับหลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา ความหมายของศีลในเชิงวิชาการ “ศีล” หมายถึง ข้อปฏิบัติที่กำหนด การปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เพื่อความประพฤติที่ดี การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีสติ มีความอดกลั้นต่ออารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้สังคมรอบข้างปลอดภัย ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ด้วยกันด้วยความจริงใจ ศีลมีลักษณะที่ตั้งแห่งกุศลธรรม ซึ่งพระนาคเสน ได้วิชันาอุปมาเรื่อง ศีล ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ไว้ว่า ศีลเปรียบปานดุจพีชภูตคาม พืชคาม คือ พืชอันแรงงอกขึ้น และภูตคาม ศีลเปรียบปานบุคคลทั้งหลายอันกระทำการกสิกรรมไ้การนาการค้าล่อค้าเกวียน การสกลมารค เป็นการบดดาษ ไปทั้งพืชปฐพีก็อาศัยแผ่นดินฉันใด ศีลก็เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรม ศีลเปรียบเหมือนบุคคลมีวิชาการเล่นเด่นโลดรอบว่ง และวิชาบังเสื่อนั้น ย่อมขุดดินแผ่นดิน หิน กรวด หลัก ต่อ ให้ราบรื่น กระทำพื้นภูมิภาคให้เสมอเป็นอันดี อาศัยพื้นแผ่นดิน เป็นที่ตั้ง จึงได้แสดงวิชาฉันใด ศีลเปรียบดุจ วัชฌกีสร้างพระนครราชธานี จึงถางที่ให้เตียน นำเสี้ยนหนาม หลักต่อ ตัดโค่นให้ราบปราบพื้นให้ราบดีแล้วจึงกระทำเป็นราชธานีนครฉันใด พระโยคาวจร ก็รักษาศีลสังวรให้บริสุทธิ์ ผ่องใสเป็นอันดี และเปรียบปราบดุจ ทหารโยคอาศัยการกระทำที่ชัยภูมิก่อนจึงมีชัยชนะฉะนั้น องค์ประกอบของศีล ๕ ล้วนมีลักษณะตั้งใจ จงใจ มุ่งหวังที่จะล่วงละเมิด ผ่าฝืน ก้าวล่วง กล่าวคือ มีเจตนาเป็นใหญ่ในการกระทำความผิดศีล ๕ องค์ประกอบของศีล ๕ มีความสำคัญมากเพราะศีล ๕ เป็นธรรมะค้ำครองมนุษย์สัตว์โลกให้มีสันติภาพ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนทำใหตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อนทั้งกายและใจ การตีความว่าการกระทำใดผิดศีลหรือไม่ ศีลขาด ศีลทะลุ ศีลต่างพร้อย หรือเศร้าหมองหรือไม่แค่ไหน ต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ให้ครบองค์ประกอบจึงจะเป็นการผิดศีล หรือเรียกว่าศีลขาด ศีลทะลุ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้งหมด ก็เพียงศีลบกพร่อง ต่างพร้อยหรือเศร้าหมองเท่านั้นสรุปได้ว่าอานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ มีพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย มีอายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียน ไม่มีอุบัติเหตุที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๒ คือ มีความร่ำรวย มีการทำมาหาเลี้ยงชีพดีและราบรื่น ทำมาค้าขายคล่องตัว มีทรัพย์มากและทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่างๆ อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๓ คือ มีความโชคดีในด้านต่างๆ คือ โชคดีเรื่องความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังและจริงใจ โชคดีเรื่องการไม่ถูกผู้อื่นหลอกหลวงฉุดคร่าอนาจารไปทำให้เสียหาย และโชคดีเรื่องบุตรธิดาที่ว่านอนสอนง่าย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตรและนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล อานิสงส์ ผู้รักษาศีลข้อที่ ๔ คือ เป็นผู้ที่มีสุ้มเสียงไพเราะ พูดจาดีมีเหตุมีผล หรือเป็น "พุทธวาจา" มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๕ คือ ทำให้เป็นผู้ที่มีสมอง ประสาทปัญญา ความคิดดี ศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน ไม่หลงลืม ไม่พินเพื่อน ไม่เลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรค ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมอง หรือโรคประสาท อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ย่อมได้รับความสุขกายสุขใจ ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง เกียรติคุณความดีงามทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เป็นบาทเบื้องต้นที่สามารถนำไปสู่ขั้นพัฒนาชีวิตด้านจิตใจและปัญญาต่อไปได้ในที่สุด บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ อย่าง ย่อมขึ้นสวรรค์ เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้ ธรรม ๕ อย่าง

- (๑) ผู้เว้นจากการฆ่าสัตว์
- (๒) ผู้เว้นจากการลักทรัพย์
- (๓) ผู้เว้นจากการประพฤติดินในกาม

(๔) ผู้เว้นจากการพูดเท็จ

(๕) ผู้เว้นจากการตั้งอยู่ในความประมาท ด้วยการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย

นอกจากนั้นอานิสงส์ของการรักษาศีลคือไม่เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวร เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่งกรรม ดังนั้น การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมไม่ก่อภัยเวรเบียดเบียนตนเองบั่นทอน ความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน และอนาคต ย่อมได้รับผล เป็นสุขทั้งโลกนี้ และ โลกหน้ามีพระนิพพานในเบื้องหน้าเป็นที่สุด โทษของการไม่รักษาศีล คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะได้รับความสุข หรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลในสังคม หากสังคมขาดศีล วินัย กฎเกณฑ์ หรือระเบียบ บทบัญญัติในศีล ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุข ย่อมล่อลวงละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเหตุให้ประมาทในการดำเนินชีวิตเป็นบ่อ เกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่ง กรรม คือผลของกรรมย่อมประสบทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้า ความเจริญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตในที่สุด การประกอบอกุศลทั้งหลายที่เป็นไปในทางกาย วาจา และใจ การละเมิดศีล ๕ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ผู้ก่อเวรบ่อยก็เป็นเหตุให้ไม่สำรวมระวัง ประมาทในชีวิต ทำผิดศีลอยู่เนืองนิตย์ ศีล ๕ ในพระพระพุทธศาสนา คือ เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่า ความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และ วาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วจีทุจริต “ศีล” จึงเป็นธรรมเบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็น ประธานให้กุศลธรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา เช่น ความมีเมตตา กรุณา หิริ โอตตปปะ และความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตระธรรม คือ นิพพาน สมบัติ ก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้นศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกาย วาจา และใจเป็นที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะได้รับความสุข หรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลในสังคม กล่าวคือ ถ้าสังคมขาดศีล วินัย กฎเกณฑ์ หรือระเบียบ บทบัญญัติในศีล ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุข ย่อมล่อลวงละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเหตุให้ประมาทในการดำเนินชีวิตเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่งกรรม คือผลของกรรมย่อมประสบทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้าความเจริญในการดำรงชีวิต

๕.๑.๒ ศีลภาพปัจจุบันและปัญหาที่อุปสรรค การดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ศีลทั้ง ๕ เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันเวรและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอานิสงส์สืบไปอย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี เป็นไปอย่างเป็นระบบและขั้นตอน ยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้พระสงฆ์แกนนำได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และกระบวนการเกี่ยวกับศีล ๕ ให้การอบรมจัดสัมมนาทาง

วิชาการเพื่อสร้างทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญ ให้เกิดกับพระสงฆ์แกนนำในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดมา แต่สภาพปัจจุบันของการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดกาญจนบุรี คือ ยังมีปรากฏการณ์จริงที่เป็นสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้

๑) ประชาชนในชุมชนมีทัศนคติหรือความเห็นที่เป็นยังไม่เข้าใจในการรับรู้และเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศีล ๕ ของคนในสังคม ทำให้เห็นว่า การรักษาศีล ๕ ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นเรื่องของอุดมคติ เช่น ศีลข้อที่ ๑การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพราะมองว่า สังคมปัจจุบันการดำเนินชีวิต โดยปราศจากการฆ่าสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ และเห็นว่าการฆ่าสัตว์ไม่ใช่สิ่งที่ผิดธรรมชาติ และยังมีทัศนคติที่เห็นว่าการไม่ฆ่าสัตว์มีทั้งที่ประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ และมีตัวอย่างเป็นรูปธรรมจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์และฆ่าเพื่อส่งเข้าสู่ตลาดผู้บริโภค เจ้าของกิจการมีรายได้ระดับมหาเศรษฐี และประชาชนบางกลุ่มในชุมชนก็เป็นพนักงานในธุรกิจเหล่านี้ นี่เป็นประเด็นที่หนึ่ง

๒) การขาดความอดทน ค่านิยมของคนไทยมีมาแต่อดีต คือ ความสะดวกสบาย และเรียบง่ายสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้คนไทยมีความอดทนน้อยลง ไม่สามารถอดทนและเอาชนะใจต่อสิ่งที่ย่ำแย่ที่มีเข้ามา และเป็นเหตุให้ละเมิดศีลได้ง่าย และความเชื่อที่ผิดๆ ว่า “เป็นเรื่องยากในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อหลักศีลธรรมขั้นพื้นฐาน เพราะเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้กระทำความผิดเช่น “อหิงสาทาน” แม้จะรู้อยู่ว่า “ผิดศีลธรรม และผิดกฎหมายแต่ก็ยังตัดสินใจเลือกทำผิด เพราะไม่สามารถอดทน เอาชนะความอยากในใจตนเองได้ และที่สำคัญ คือ ผู้บริหารทำเอง แม้แต่พระสงฆ์เองก็มีเรื่องเหล่านี้ให้ชาวบ้านได้เห็น จึงเกิดความเคยชิน กรณีตัวอย่างเช่นห่วยเถื่อน แม้ว่ารัฐจะมีกฎหมายห้ามและปรับโทษสำหรับผู้กระทำทั้งคนเล่นและคนขาย แต่ก็มีผู้เล่นและที่สำคัญพระสงฆ์หลายรูปตั้งตนเป็นผู้ไปห่วยเสียเอง

๓) เป็นพวกบริโภคนิยม ทำให้เห็นความสุขทางกายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต เพราะส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของเกมและพฤติกรรมการเล่นของแต่ละบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยมเชิงบริโภคน นัวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามลำดับ และทัศนคติการดำเนินชีวิตแบบเจตนิมที่ถือความสุขที่แท้จริงอยู่ที่จิตใจนั้นกับมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ และหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมถูกเมินเฉยจากระดับบุคคลทุกระดับชั้น จนถึงระดับสังคม เป็นปัญหาที่ใหญ่มาเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ปัญหาเยียวยาได้ แม้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เอง ก็มีโอกาสแก้ได้ทั้งกระบวนการ

๔) ความหวงแหนในประโยชน์ส่วนตัวที่เกิดจากความโลภและเห็นแก่ตัว ด้วยทัศนคติของคนในสังคมที่เชื่อว่า หากรักษาศีลไม่พูดเท็จทำให้เสียประโยชน์ก็ไม่อยากทำ ยอมที่จะโกหกเพื่อให้สมหวังในสิ่งที่ต้องการ ๕ คนส่วนใหญ่จึงมักเลือกที่จะพูดเท็จมากกว่าความจริง การโกหกจึงแพร่หลายในทุกสาขาอาชีพ เพราะการหวงแหนในประโยชน์ที่จะได้รับ หรือความกลัวที่จะเสียประโยชน์ต่างๆ จึงทำให้กระทำการที่เป็นการบิดเบือนจากความจริง

๕) การขาดปัญญาในการพิจารณาและเห็นถึงโทษ การที่สังคมมองไม่เห็นโทษของการดื่มสุราเมรัย ทำให้ตั้งอยู่บนความประมาทและขาดสติ ไม่ละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ๖ ค่านิยมของสังคมในการดื่มสุรา กลายเป็นเรื่องธรรมดา และเห็นว่าช่วยให้ผ่อนคลายจากความเครียดในการทำงาน หรือปัญหาต่างๆ การดื่มสุราถูกนำมาใช้ในการเฉลิมฉลองความสำเร็จในชีวิต และยังเป็น

เครื่องมือในการดับทุกข์หรือหลักหนีปัญหา ความเชื่อที่ว่า การดื่มสุราเป็นเรื่องจำเป็นในการเข้าสังคม ซึ่งทั้งหมดเป็นความเห็นผิดที่เกิดขึ้นจากระดับบุคคลไปสู่ในระดับสังคมและนับวันยิ่งแพร่หลายและฝังรากลึก ถ่ายทอดพฤติกรรมไปสู่เยาวชนในการลอกเลียนแบบ จึงเป็นที่มาว่า วันหยุดพีไทยก็มา วันไหนๆคนไทยก็มา ดังจะเห็นได้ในทุกเทศกาล

๖) การขาดการเพิ่มพูนความรู้ทางธรรมที่ชัดเจน เพราะสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ความสนใจในความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาแทนที่ ความสนใจในคำสอนทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน จึงเกิดความอยากได้อะไรก็มีไม่รู้จักพอของมนุษย์ ทำให้สภาพการดำรงชีวิตของคนไทยขาดความสมดุล ในแต่ละวันจึงหมดไปแต่กับปัญหาเรื่องปากท้องและความทะยานอยากที่เกินตัว จนละเลยที่จะเจริญสติปัญญาทางธรรมด้วยการรับฟังในสิ่งที่ดีงาม มีทัศนะที่เห็นว่าการเข้าวัดฟังเทศน์ หรือฟังธรรมเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ อีกทั้งสื่อต่างๆ ที่ออกมาล้วนแล้วแต่ลวงตา ลวงใจ เพิ่มพูนกิเลสตัณหาแทบทั้งสิ้น การเข้าวัดในปัจจุบันของคนไทยจึงเป็นเพียงพฤติกรรมที่กระทำต่อกันมาเป็นรูปแบบ หรือพิธีกรรมแต่ขาดซึ่งแก่นสาร คือ การฟังธรรมเพื่อให้เกิดปัญญานำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนทั้งชาติปัจจุบัน และชาติต่อไป

๕.๑.๓ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะจังหวัดกาญจนบุรีพบว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ๙ พื้นที่ทั้งระบบ เป็นไปอย่างเรียบง่าย และมั่นคง ภายใต้แนวคิด พอเพียงและพอประมาณ โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วน ปกป้องหรือกันก่อนที่จะดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นให้เป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้เป็นต้นแบบ และเป็นส่วนหนึ่งให้จังหวัดกาญจนบุรีได้รับเป็นจังหวัดต้นแบบ คือ จังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สู่เป้าหมาย วัดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะพระสงฆ์ในทุกระดับชั้นของจังหวัด และเจ้าอาวาส ผู้บริหารระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด หน่วยงานทางทหาร ในพื้นที่ ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหารระดับอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการปวารณา และตั้งใจรักษาศีล ๕ โดยพร้อมเพรียงกันเพื่อร่วมสร้าง “ครอบครัวรักษาศีล หมู่บ้านรักษาศีล ตำบลรักษาศีล อำเภอรักษาศีล และจังหวัดรักษาศีล ๕”

๕.๑.๔ พัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า รูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นการบูรณาการและประยุกต์ให้สอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งตะวันตกและตะวันออก เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในทุกภาคส่วน รูปแบบในการนำหลักการรักษาศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ร่วมเย็น และมีสันติภาพ นำความอบอุ่นให้กับครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ประเทศชาติ และมูลเหตุของการไม่รักษาศีล ๕ ของชาวพุทธ คือ ความเห็นที่ยังไม่เข้าใจ เป็นการรับรู้ และเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศีล ๕ ของคนในสังคม ทำให้เห็นว่าการรักษาศีล ๕ ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นเรื่องของอุดมคติ โดยเฉพาะ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้

รูปแบบการนำหลักการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สู่การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย

๑) หลักโลกपालธรรมหรือหลักธรรมคัมภีร์ครองโลก เพราะหลักธรรม ๒ ข้อนี้ ปฏิบัติเพื่อเสริมคุณค่าให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาจิตที่สำรวจตรวจสอบอย่างถูกต้อง และเป็นการสะท้อนตนเองอยู่ตลอดเวลาในการทำให้จิตให้ไวต่อสิ่งที่คิด พูด ทำ โดยคำนึงถึงผลสะท้อนผลกระทบจากสิ่งที่คิด พูด ทำ ว่าเป็นมงคลแล้วหรือไม่ หรือว่าเป็นอัปมงคล เป็นการเจริญภาวนาบ่มเพาะนิสัย เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของพระคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีศีล ๕ ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และมีสันติภาพ นำความอบอุ่นให้กับครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ประเทศชาติ และมูลเหตุของการไม่รักษาศีล ๕ ของชาวพุทธ คือความเห็นที่เป็นมิจฉาทิฐิ การรับรู้ และเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศีล ๕ ของคนในสังคม ทำให้เห็นว่าการรักษาศีล ๕ ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นเรื่องของอุดมคติ โดยเฉพาะ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้

๒) หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับเป็นเครื่องมือใช้ยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข หากผู้บริหารสถานศึกษาน้อมนำมาประยุกต์ปฏิบัติ นอกจากจะส่งเสริมความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชนแล้ว ยังจะสร้างความมั่นคงให้กับสังคมและชุมชน โดยมีหลักศีล ๕ เป็นองค์ประกอบหลัก ชุมชนและสมาชิกในชุมชนจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีหลักศีล ๕ เป็นเครื่องชี้นำ

๓) หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึง การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน หันต่อหน้าละลับหลัง และเป็นคุณธรรมที่ทำให้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี สังคมและชุมชนควรนำมาปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลดีแก่เพื่อนร่วมงานและการบริหารงานในสังคมและชุมชน ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ยุทธศาสตร์การปลูกฝังหลักศีล ๕ สู่การปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีเป้าหมายเพื่อเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นกับชีวิต คือ เว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ ปาณาติบาต อทินนาทาน และกาเมสุมิจฉาจาร และจากวจีทุจริต ๑ ได้แก่ มุสาวาท ซึ่งรวมเรียกว่า กรรมกิเลส ๔ กายวาจาก็จะดำเนินไปสู่หลักการแห่งความประพฤติดีปฏิบัติชอบ ๓ ประการ คือ (๑) กายสุจริต ความประพฤติดีทางกาย (๒) วจีสุจริต ความประพฤติดีทางวาจา (๓) มโนสุจริต ความประพฤติดีทางจิตใจ ศีลยังเป็นเครื่องป้องกันคนผู้มีศีลไม่ให้มีจิตคิด และทำบาปในฐานะ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) เกิดความลำเอียงเพราะชอบ หรือฉันทาคติ (๒) เกิดความลำเอียงเพราะไม่ชอบ หรือโทสาคติ (๓) เกิดความลำเอียงเพราะเขลา หรือโมหาคติ (๔) เกิดความลำเอียงเพราะกลัว หรือภยาคติ เมื่อคนผู้ไม่ถูกฐานะทั้ง ๔ เข้าครอบงำ ก็จะมีชีวิตที่ไม่ดำเนินไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ๖ ประการ ได้แก่ (๑) ตัณหา และของมีเงินเมา (๒) เทียวกลางคืน (๓) เทียวดูการละเล่น (๔) เล่นการพนัน (๕) คบคนชั่วเป็นมิตร (๖) เกียจคร้านทำงาน และศีลที่เป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม พฤติกรรมภายนอกเป็นอย่างไร ก็เนื่องมาจากคุณธรรมภายในอีกเช่นกัน ธรรมที่เกิดจากความมีศีลซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก

จึงเป็นสิ่งที่แสดงความดีงามหรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมได้เป็นอย่างดี ได้แก่ หลักยึดเหนี่ยวจิตใจคนที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งในแต่ละข้อแห่งหลักการนี้ล้วนเป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม เมื่อมนุษย์ช่วยเหลือกันตามหลักการอย่างนี้ ก็จะทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนเป็นสังคมที่มีเอกภาพ และมีความสุขสงบตลอดไป

รูปแบบการบริหารโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นเตรียมการ
๒. ขั้นดำเนินการ
๓. วางแผนในโครงการ

ตามแนวคิดและทฤษฎีด้วยวงจรคุณภาพเดมมิง พร้อมนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยกลยุทธ์ ๔ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑: จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางและศูนย์อำนวยความสะดวกระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒: จัดอบรมประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล ๕ ตามโครงการ และเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ตามแต่โอกาสจะอำนวย

กลยุทธ์ที่ ๓: พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานเพิ่มให้มากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร) เพื่อให้เกิดความสามัคคีสมานฉันท์อย่างเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ ๔: สร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นกรรมการร่วมและตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ตามนโยบายของคณะสงฆ์ไทย สรุปว่าความเป็นมาของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผลการศึกษาพบว่า “จากสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหามากมาย คณะสงฆ์ โดย เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และกอรปกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันในเรื่องการสร้างความปลอดภัยและทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน และมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และขอให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ความสามัคคีและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน” สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวรเมศร์ ผาคำ** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศีล ในคัมภีร์ล้านนาเรื่อง “อานิสงส์ศีลเส้นเดียว” ผล

การศึกษาพบว่า “ศิลปะ ในคัมภีร์อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว มีความสอดคล้องกันกับศิลปะในพระไตรปิฎก ในด้านความหมาย ลักษณะ รส ปัจจุปัญฐาน และอานิสงส์ กล่าวคือศิลปะในพระไตรปิฎก และศิลปะ ในคัมภีร์เรื่อง อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว คือ การสำรวม กาย วาจา ให้เรียบร้อยดีงาม ละเว้นจากสิ่งที่เป็นอกุศลทั้งปวง ลักษณะของศิลปะในพระไตรปิฎก และในคัมภีร์อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว ต่างก็มีการทรงไว้ซึ่งกุศลธรรม เป็นลักษณะ คือ การสำรวม กาย วาจา ให้เว้นจากทุจริตทั้งปวง รสของศิลปะในพระไตรปิฎกและในคัมภีร์อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว ก็คือ ความปิติเบิกบานใจ หรือ อากาโรที่ใจได้ลิ้มรสความเบิกบาน ปัจจุปัญฐานของศิลปะ คือ ความสะอาดทางกายวาจา และใจ และมีหิริ (ความละอายแก่ใจ) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) เป็นปทัฏฐานเหมือนกัน แต่ในคัมภีร์อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว มุ่งเน้นในเรื่อง ศิลปะ ของคฤหัสถ์ อันได้แก่ ศิลปะ ๕ และศิลปะ ๘ อีกทั้งการรักษาศิลปะในคัมภีร์อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียวนั้นเป็นการรักษาศิลปะ ข้อที่ ๓ คือกาเมสุมิจฉาจาร เพียงข้อเดียว และยังได้รับอานิสงส์ของการรักษาศิลปะเพียงข้อเดียวนั้นอย่างหาที่สุดมิได้ โดยผู้ที่มิสัจจะตั้งใจรักษา ไม่ให้บกพร่อง ก็ได้รับอานิสงส์ของการรักษาศิลปะ คือ ได้ทั้งทรัพย์สมบัติ ตามที่ตนต้องการ ทำให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย และเมื่อเกิดความเลื่อมใสแล้ว ต่อมาก็ได้รักษาศิลปะทั้ง ๕ ข้อ อย่างบริบูรณ์ และมีองค์ประกอบอื่นๆ ทำยที่สุดก็ได้บรรลุโสดาบัน ทั้งนี้ก็เพราะอานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว หรือเพียงข้อเดียวที่ตนได้ปฏิบัติอย่างจริงจังเป็นอันดับแรก”^๑

แนวคิดเกี่ยวกับหลักศิลปะ ๕ ในพระพุทธศาสนา ความหมายของศิลปะในเชิงวิชาการ พบว่า “ศิลปะ หมายถึง ข้อปฏิบัติที่กำหนด การปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เพื่อความประพฤติที่ดี การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีสติ มีความอดกลั้นต่ออารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้สังคมรอบข้างปลอดภัย ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ด้วยกันด้วยความจริงใจ ศิลปะมีลักษณะที่ตั้งแห่งกุศลธรรม ซึ่งพระนาคเสน ได้วิสัชนาอุปมาเรื่อง ศิลปะ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ไว้ว่า ศิลปะเปรียบปานดุจพืชภูตคาม พืชคาม คือ พืชอันแรงงอกขึ้น และภูตคาม ศิลปะเปรียบปานบุคคลทั้งหลายอันกระทำการกุศลกรรมไร้อารมณ์การค้ำถ่อ ค้ำเกวียน การสกลมารค เป็นการบอกดาษ ไปทั้งพืชขุพฐีที่อาศัยแผ่นดินฉันใด ศิลปะก็เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรม ศิลปะเปรียบเหมือนบุคคลมีวิชาการเล่นเต้านโลดรอบวง และวิชาบังเสื่อนั้น ย่อมขุดดินแผ่นดิน หิน กรวด หลัก ต่อ ให้ราบรื่น กระทำพื้นภูมิภาคให้เสมอเป็นอันดี อาศัยพื้นแผ่นดิน เป็นที่ตั้ง จึงได้แสดงวิชาฉันใด ศิลปะเปรียบดุจ วิศวมกีสร้างพระนครราชธานี จึงถางที่ให้เตียน นำเสี้ยนหนาม หลักต่อ ตัดโค่นให้ราบ ปราบพื้นให้ราบดีแล้วจึงกระทำเป็นราชธานีนครฉันใด พระโยคาวจร ก็รักษาศิลปะสั่งวรให้บริสุทธิ์ ผ่องใสเป็นอันดี และเปรียบปราบดุจ ทหารโยคอาอาศัยการกระทำที่ชัยภูมิก่อนจึงมีชัยชนะฉะนั้น องค์ประกอบของศิลปะ ๕ ล้วนมีลักษณะตั้งใจ จงใจ มุ่งหวังที่จะล่วงละเมิด ผ่าฝืน ก้าวล่วง กล่าวคือ มีเจตนาเป็นใหญ่ในการกระทำความผิดศิลปะ ๕ องค์ประกอบของศิลปะ ๕ มีความสำคัญมากเพราะศิลปะ ๕ เป็นธรรมะคุ้มครองมนุษย์ สัตว์โลกให้มีสันติภาพ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น เตือนรื้อนทั้งกายและใจ การตีความว่าการกระทำใดผิดศิลปะหรือไม่ ศิลปะขาด ศิลปะทะลุ ศิลปะต่างพร้อย หรือ เสร้าหมองหรือไม่แค่นั้น ต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ให้ครบองค์ประกอบจึงจะเป็นการผิดศิลปะ หรือเรียกว่า ศิลปะขาด ศิลปะทะลุ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้งหมด ก็เพียงศิลปะบกพร่อง ต่างพร้อยหรือเสร้าหมองเท่านั้น

^๑พระวรเมศร์ ผาคำ, การวิเคราะห์เรื่อง ศิลปะ ในคัมภีร์ลำนนาเรื่อง “อานิสงส์ศิลปะเส้นเดียว”, ปริญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

สรุปได้ว่าอานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ มีพละนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคร้าย มีอายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียน ไม่มีอุบัติเหตุที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระชัยณรงค์ วิทิต (ร้องมะรุต)** ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม” ผลการศึกษาพบว่า “ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติดินในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่ก้าวล่วงทางกาย และวาจา ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอานิสงส์ และในตรงกันข้าม โทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวร โดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้า ความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากการปฏิบัติโดยอาศัยระบบต่างๆ ทางร่างกาย และจิตใจ คือ ระบบประสาท กล้ามเนื้อ ระบบต่อม และสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดสภาวะจิตใจที่รับรู้อารมณ์ จึงแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาทางกาย วาจา และใจ และแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่ออารมณ์นั้นๆ ทั้งด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดี กล่าวคือ พฤติกรรมด้านที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่ประกอบด้วยการประพฤติดินในศีล ๕ มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดินในกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย และขาดความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ ส่วนพฤติกรรมด้านที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีหิริ โอตตัปปะ มีเมตตากรุณาประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ เป็นที่ตั้ง หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ประพฤติดินในศีล ให้ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ โดยอาศัยองค์ธรรมในศีล ๕ ประการ คือ “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกายวาจา และใจ เพื่อให้ ลด ละ เลิก เว้น พฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่างๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริตให้ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติ โดยประกอบด้วยธรรมหลายอย่าง โดยอาศัยจิตใจเป็นที่ตั้ง ให้ความประพฤติชอบทางกายวาจา มีความสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น คือ (๑) มีเจตนาตั้งใจเว้น (๒) มีเจตสิก คือ ความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจา จึงเป็นศีลประกอบด้วย สติสัมปชัญญะ มีความสำรวมระวัง ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบสันติ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา และดับทุกข์ได้ในที่สุด”^๒ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอุบล กตปุณฺโญ (แก้ววงศ์ล้อม)** ได้ศึกษาเรื่อง “ศีลเป็นหลักความประพฤติทางกาย วาจา และการเลี้ยงชีพสุจริตโดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดงดเว้นจากทุจริต” ผลการศึกษาสรุปว่า “การฝึกอบรมตนในทางที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกายกับใจ ศีลเมื่อประพฤติตรงตามหลัก การสภาพจิตใจจะเป็นอิสระจากตัณหา คุณธรรมที่มีฐานมาจากศีลย่อมมีคุณค่าที่รักษาและส่งเสริมคุณภาพ

^๒พระชัยณรงค์ วิทิต (ร้องมะรุต), “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ของจิตใจ ประโยชน์ที่ต้องการจากศีล คือการควบคุมความประพฤติ ป้องกันไม่ให้ตกไปสู่ความชั่ว จิตใจสงบจากกิเลส เป็นสมาธิที่ส่งคุณค่า สนองปัญญาที่เกื้อกูลแก่การกำจัดอวิชชา และความบริสุทธิ์หลุดพ้น ดังนั้น ศีลจึงเป็นหลักความประพฤติที่ต่อเนื่องกันตามเหตุผล เป็นระบบจริยธรรม เพราะผู้ปฏิบัติจะประพฤติได้ถูกต้องก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในระบบและเหตุผลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานอยู่ด้วยการปลูกฝังให้มีศีลด้วยการเรียนรู้มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีการสั่งสอนที่ถูกต้องก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในระบบและเหตุผลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานอยู่ด้วยการปลูกฝังให้มีศีลด้วยการเรียนรู้มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีการสั่งสอนที่ถูกต้องนำหลักการมาประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความไม่ประมาท ศีลในทางด้านสังคม ซึ่งมุ่งเน้นฝ่ายของวินัยย่อมครอบคลุมการจัดระเบียบด้านนอกทั้งหมดรวมถึงข้อกำหนดกฎเกณฑ์ ขนบธรรมเนียมและข้อปฏิบัติ กิจการทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และสภาพที่ควรจัดได้ให้ความสัมพันธ์กับด้านจิตใจส่งผลออกมาสู่สังคม คุณค่าของศีลทางสังคม คือ สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการปรับการแสดงออกทางกาย วาจา ให้เรียบร้อยเกื้อกูลในความเป็นอยู่ร่วมกันด้วยดี จิตใจของสมาชิกในสังคมประกอบด้วยเมตตาและกรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งงามโดยลำดับจนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต ศีลจึงมีความเข้มงวดกวดขัน เคร่งครัด หยิบย ประณีต ด้วยเหตุผลที่ต้องสัมพันธ์เกื้อกูลในการปฏิบัติธรรม นั่นคือความสงบใจเป็นไปเพื่อสมาธิ แม้เพียงศีล ๕ ที่ประพฤติอย่างถูกต้อง ก็จัดว่าเป็นผู้มีศีลอย่างบริบูรณ์สำหรับสมาชิกในสังคมปัจจุบัน”^๓

อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๒ คือ มีความร่ำรวย มีการทำมาหาเลี้ยงชีพดีและราบรื่น ทำมาค้าขายคล่องตัว มีทรัพย์มากและทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่างๆ อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๓ คือ มีความซื่อสัตย์ในด้านต่างๆ คือ ซื่อคดีเรื่องความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังและจริงใจ ซื่อคดีเรื่องการไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าจนอาจารย์ไปทำให้เสียหาย และซื่อคดีเรื่องบุตรธิดาที่อ่านอนสอนง่าย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตรและนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล อานิสงส์ ผู้รักษาศีลข้อที่ ๔ คือ เป็นผู้ที่มีสุ้มเสียงไพเราะ พูดจาดีมีเหตุมีผล หรือเป็น "พหูธวาทา" มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๕ คือ ทำให้เป็นผู้ที่มีสมอง ประสาท ปัญญา ความคิดดี ศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน ไม่หลงลืม ไม่พินเพื่อน ไม่เลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรค ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมอง หรือโรคประสาท อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ย่อมได้รับความสุขกายสุขใจ ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง เกียรติคุณความดีงามทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เป็นบาทเบื้องต้นที่สามารถนำไปสู่ขั้นพัฒนาชีวิตด้านจิตใจและปัญญาต่อไปได้ในที่สุด บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ อย่าง ย่อมขึ้นสวรรค์ เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้ ธรรม ๕ อย่าง

- (๑) ผู้เว้นจากการฆ่าสัตว์
- (๒) ผู้เว้นจากการลักทรัพย์
- (๓) ผู้เว้นจากการประพฤติผิดในกาม
- (๔) ผู้เว้นจากการพูดเท็จ

^๓พระอุบล กตปุณโญ (แก้ววงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), บทคัดย่อ.

(๕) ผู้เว้นจากการตั้งอยู่ในความประมาท ด้วยการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม** ได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า “คนส่วนมากมักเข้าใจว่า การพูดความจริงจะทำให้สูญเสียประโยชน์ แต่การพูดเท็จจะช่วยให้รักษาผลประโยชน์ไว้ได้ คนส่วนใหญ่จึงมักเลือกที่จะพูดเท็จมากกว่าความจริง และแพร่หลายในทุกสาขาอาชีพ และหากพิจารณาตามแนวพุทธปรัชญา ศิลข้อมูสาวาทเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเมิดเป็นอย่างยิ่งมีความผิดทุกกรณีมีโทษมากเช่นเดียวกับศีลข้ออื่น ควรที่จะพูดแต่ความจริงที่เป็นประโยชน์ และถูกกาลเทศะในจังหวะที่เหมาะสมเท่านั้น”^๔ และสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ **พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน)** ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า “มีผลกระทบแก่สังคมโดยรวมได้แก่ ด้านสังคมไทย เป็นเรื่องที่ชาวโลก ตีติเยน (โลกวัชชะ) นำความอับอายเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล เหตุเพราะคนที่เสพสุราเมรัย และของมีนเมาจะกระทำทุกอย่างได้โดยมีรู้ตัว อาจเมาแล้วฆ่าสัตว์เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เมาแล้วพูดปดหลอกลวงโกหกทำผิดเพราะหมดความละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวงส่วนผลกระทบต่อนองนั้น เป็นโทษทางธรรมที่ให้ผลในชาตินี้ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย ทำให้ผู้อื่นขาดความเคารพยำเกรงไม่น่าเชื่อถือ และสุดท้ายอาจปัญญาเสื่อมถอยกลายเป็นคนบ้า”^๕

นอกจากนั้นอันสืบเนื่องจากการรักษาศีลคือไม่เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวร เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่งกรรม ดังนั้น การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมไม่ก่อภัยเวรเบียดเบียนตนเองบั่นทอน ความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน และอนาคต ย่อมได้รับผล เป็นสุขทั้งโลกนี้ และ โลกหน้ามีพระนิพพานในเบื้องหน้าเป็นที่สุด โทษของการไม่รักษาศีล คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะได้รับความสุข หรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลในสังคม หากสังคมขาดศีล วินัย กฎเกณฑ์ หรือระเบียบ บทบัญญัติในศีล ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุข ย่อมล่วงละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเหตุให้ประมาทในการดำเนินชีวิตเป็นบ่อ เกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่ง กรรม คือผลของกรรมย่อมประสบทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้า ความเจริญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตในที่สุด การประกอบอกุศลทั้งหลายที่เป็นไปในทางกายวาจาและใจ การละเมิดศีล ๕ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ผู้ก่อเวรบ่อยก็เป็นเหตุให้ไม่สำรวมระวัง ประมาทในชีวิต ทำผิดศีลอยู่เนืองนิตย์ ศีล ๕ ในพระพระพุทธศาสนา คือ เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่า ความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และ วาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต “ศีล” จึงเป็นธรรม

^๔พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม, “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

^๕พระมหาสำรวย ญาณส่วโร, “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

เบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็น ประธานให้กุศลธรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา เช่น ความมีเมตตา กรุณา หิริ โอตตัปปะ และความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตระธรรม คือ นิพพาน สมบัติก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้นศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกาย วาจา และใจเป็นที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะได้รับความสุข หรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคล ในสังคม กล่าวคือ ถ้าสังคมขาดศีล วินัย กฎเกณฑ์ หรือระเบียบ บทบัญญัติในศีล ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุข ย่อมล่งละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเหตุให้ประมาทในการดำเนินชีวิตเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่งกรรม คือผลของกรรมย่อมประสบ ทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และสัมปรายภพ บันทอนความก้าวหน้าความสำเร็จในการดำรงชีวิต สอดคล้อง กับ งานวิจัยของ **พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน)** ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการล่งละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า “มีผลกระทบแก่สังคมโดยรวมได้แก่ ด้านสังคมไทย เป็นเรื่องที่ชาวโลก ตีเตียน (โลกวิษชะ) นำความอับอายเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล เหตุ เพราะคนที่เสพสุราเมรัย และของมีนเมาจะกระทำทุกอย่างได้โดยมีรู้ตัว อาจเมาแล้วฆ่าสัตว์ เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เมาแล้วพูดปดหลอกลวงโกหกทำผิดเพราะหมดความ ละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวงส่วนผลกระทบต่อนองนั้น เป็นโทษทางธรรมที่ให้ผลในชาติ นี้ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย ทำให้ผู้อื่นขาดความเคารพยำเกรงไม่น่าเชื่อถือ และสุดท้ายอาจ ปัญญาเสื่อมถอยกลายเป็นคนบ้า”^๖ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุมนธรรมธาดา (สายัน บวบชม)** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหา และทางออกของการดื่มสุราที่มีผลกระทบต่อ สังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า “ปัญหาจากการดื่มสุราในสังคมไทยก่อให้เกิดปัญหาเป็นลูกโซ่ เกี่ยวเนื่องไปถึง ความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยกมีปัญหา ก่อให้เกิดอาชญากรรม ต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคลนำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจและ สังคมโดยรวม เพราะความเชื่อผิดๆ ที่คิดว่าการดื่มสุราเป็นวัฒนธรรมและส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของ คนไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันมานาน ทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มสุราเป็นเรื่องปกติ แม้กระทั่งงาน บุญก็ยังไม่ว้นการดื่ม ผลของการดื่มสุรานอกจากทำให้ขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจแล้วยังทำให้ เกิดการกระทำความรุนแรงเป็นปัญหาให้กับสังคม ทางออกในการแก้ปัญหการดื่มสุราด้วย หลักธรรม ๓ ประการ ได้แก่ ๑) อบายมุข ๒) เบญจศีล และ สติสัมปชัญญะ นอกจากนี้ยังต้อง แก้ปัญหาสุขภาพจิตด้วยการส่งเสริมการใช้ชีวิตในครอบครัวให้มีความอบอุ่น ด้วย หลักฆราวาส ธรรม และ หลักทศ ๖ ในสังคาลกสูตร สำหรับการแก้ปัญหการดื่มสุราในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สังคม คือ ๑) การใช้ขันติ โสรัจ ๒) เบญจธรรม และ ๓) ทิฏฐธรรมมิกัตถธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการควบคุมใจของคนที่เคยเกี่ยวข้องกับสุรา ให้ละความต้องการที่จะดื่ม สร้างอนาคตด้วยการ ขยันหาทรัพย์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รักษาทรัพย์ที่หามาได้ รู้จักคบคนดีเป็นเพื่อน และการเลี้ยง

^๖พระมหาสารวย ญาณสวโร, “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่งละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อ สังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ชีวิตของตนให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของอยู่”^๗ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะเรื่องศีล ๕ ในข้อการฆ่าสัตว์” ผลการศึกษา พบว่า “ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องฆ่าสัตว์ชนิดใดเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะว่าประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าการฆ่าสัตว์ไม่ใช่สิ่งที่ผิดธรรมชาติ และยังพบว่ามีทั้งกลุ่มที่เห็นว่าการไม่ฆ่าสัตว์มีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ สำหรับประโยชน์จากการไม่ฆ่าสัตว์ คือ ประโยชน์ด้านจิตใจและประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ในกลุ่มนักวิชาการเห็นว่าการเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นประโยชน์สำหรับการไม่เบียดเบียนมนุษย์ด้วยกัน และการไม่เบียดเบียนกันและกันระหว่างมนุษย์ และสัตว์อื่นจะช่วยให้เกิดความเมตตาภรรณาต่อกันมากขึ้น”^๘

สภาพปัจจุบันและปัญหาอุปสรรค การดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ศีลทั้ง ๕ เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันเวรและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอันสืบไปอย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์กาญจนบุรี เป็นไปอย่างเป็นระบบและขั้นตอน ยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้พระสงฆ์แกนนำได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และกระบวนการเกี่ยวกับศีล ๕ ให้การอบรมจัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อสร้างทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญ ให้เกิดกับพระสงฆ์แกนนำในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดมา แต่สภาพปัจจุบันของการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดกาญจนบุรี คือ ยังมีปรากฏการณ์จริงที่เป็นสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้

๑) ประชาชนในชุมชนมีทัศนะหรือความเห็นที่ยังไม่เข้าใจในการรับรู้และเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศีล ๕ ของคนในสังคม ทำให้เห็นว่า การรักษาศีล ๕ ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นเรื่องของอุดมคติ เช่น ศีลข้อที่ ๑ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพราะมองว่า สังคมปัจจุบันการดำเนินชีวิต โดยปราศจากการฆ่าสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ และเห็นว่าการฆ่าสัตว์ไม่ใช่สิ่งที่ผิดธรรมชาติ และยังมีทัศนะที่เห็นว่าการไม่ฆ่าสัตว์มีทั้งที่ประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ และมีตัวอย่างเป็นรูปธรรมจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์และฆ่าเพื่อส่งเข้าสู่ตลาดผู้บริโภค เจ้าของกิจการมีรายได้ระดับมหาเศรษฐี และประชาชนบางกลุ่มในชุมชนก็เป็นพนักงานในธุรกิจเหล่านี้ นี่เป็นประเด็นที่หนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักศีล ๕ แม้เป็นหลักธรรมและเป็นวินัยสำหรับชาวบ้านนั้น มองในแง่ปฏิบัติสำหรับผู้ที่ยังไม่รู้หลักธรรมที่ลึกซึ้งแล้วเป็นเรื่องยาก

^๗ พระครูสุมนธรรมธาดา (สายัน บวบขม), “ศึกษาปัญหาและทางออกของการดื่มสุราที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^๘ พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

ที่จะปฏิบัติได้ตามที่บันทึกไว้ในพระคัมภีร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอิสระ สิงห์เปีย** ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาอทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์” ผลการศึกษาพบว่า “การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อหลักศีลธรรมหรือจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานตลอดชีวิตเป็นเรื่องยากมาก เพราะเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้กระทำอทินนาทานแม้ว่าบางครั้งรู้ว่าผิดศีลธรรม และผิดกฎหมายก็ตามแต่ก็ยังตัดสินใจเลือกทำผิดเพราะไม่สามารถเอาชนะใจตนเองได้”^๙ และยังสอดคล้องกับ **พระมหาปัญญา ขยปญโญ (ดาบพลหาร)** ได้ศึกษาเรื่อง “กาเมสุมิจฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่า “ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของกาม และพฤติกรรมการเสพกามของแต่ละบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยมเชิงบริโภคนิยมให้ความสำคัญต่อความสุขทางกายเป็นเรื่องสำคัญมีค่าสูงสุดในชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นโดยลำดับ แต่ที่คนละต่อการดำเนินชีวิตแบบเจตุนิยมที่ถือความสุขที่แท้จริงอยู่ที่จิตใจนั้นกลับมีปริมาณลดลงโดยลำดับ หลักความจริงทางศีลธรรมถูกเมินเฉยจากระดับบุคคลจนถึงระดับสังคม อันเป็นปัญหาสาหัสเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ปัญหายาให้หายขาดได้”^{๑๐}

๒) การขาดความอดทน ค่านิยมของคนไทยมีมาแต่อดีต คือ ความสะดวกสบาย และเรียบง่ายสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้คนไทยมีความอดทนน้อยลง ไม่สามารถอดทนและเอาชนะใจต่อสิ่งยั่วยู่ที่มีเข้ามา และเป็นเหตุให้ละเมิดศีลได้ง่าย และความเชื่อที่ผิดๆ ว่า “เป็นเรื่องยากในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อหลักศีลธรรมขั้นพื้นฐาน เพราะเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้กระทำผิดเช่น “อทินนาทาน” แม้จะรู้ถือว่า “ผิดศีลธรรม และผิดกฎหมายแต่ก็ยังตัดสินใจเลือกทำผิดเพราะไม่สามารถอดทน เอาชนะความอยากในใจตนเองได้ และที่สำคัญ คือ ผู้บริหารทำเอง แม้แต่พระสงฆ์เองก็มีเรื่องเหล่านี้ให้ชาวบ้านได้เห็น จึงเกิดความเคยชิน กรณีตัวอย่างเช่นห้วยเถื่อน แม้ว่ารัฐจะมีกฎหมายห้ามและปรับโทษสำหรับผู้กระทำทั้งคนเล่นและคนขาย แต่ก็มีผู้เล่นและที่สำคัญพระสงฆ์หลายรูปตั้งตนเป็นผู้ไ้ห้วยเสียเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิมาน คมภิรปญโญ** ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ เป็นการศึกษาการสร้างสันติภาพของหมู่บ้านสาวะถี และหมู่บ้านพระลับ ในจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า “สันติภาพเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น รวมถึงสิ่งแวดล้อมด้วยครอบคลุมถึงความรุนแรงทางจิตใจที่ส่งผลกระทบทางตรง และ ทางอ้อม ต่อโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม การนำศีล ๕ มาเป็นรากฐานของการสร้างสันติภาพนั้น ควรกระทำไปพร้อมกับการปรับโครงสร้างสังคมแนวราบ ด้วยรูปแบบวัฒนธรรมแบบเมตตากรุณา และสันติวิธี ส่วนโครงสร้างแนวตั้ง ควรนำไปใช้จัดโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กระบวนการยุติธรรมและการศึกษา การเชื่อมโยงสังคมทั้งระดับจุลภาคจนถึงมหัพภาคด้วยศีล ๕ นี้จะช่วยทำให้เกิดสันติภาพเชิงบวก และเป็นการแก้ปัญหารากเหง้าของความขัดแย้ง และความรุนแรงในรูปของ

^๙พระมหาอิสระ สิงห์เปีย, “การวิเคราะห์ปัญหาอทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์ เถรวาทในบริบทสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์อักษรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๑๐}พระมหาปัญญา ขยปญโญ (ดาบพลหาร), “กาเมสุมิจฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

ตัณหา มานะ ทิณฐิ และอกุศลมูล ส่วนรากฐานของสันติภาพเชิงคุณค่าซึ่งเป็นมโนธรรมสำนึกที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงมนุษยธรรมสากล ทั้งความเสมอภาค ความยุติธรรม ภารดรภาพ สัมพันธภาพ ดุลยภาพ และความเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ มรรควิธีจะเข้าไปจัดการกับรากเหง้าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง ทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกันทั้งโครงสร้าง คุณค่าชีวิต และการควบคุมกิเลสภายใน”^{๑๑}

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **โสวิทย์ บำรุงภักดิ์** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในพระไตรปิฎก” ผลการศึกษาพบว่า “เป้าหมายในการปฏิบัติตามศีล ๕ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเป้าหมายหลัก เพื่อเป็นบาทฐานของก่อให้เกิดปัญญา และนำไปสู่ความหลุดพ้น ส่วนเป้าหมายรองเป็นขั้นของศีลโดยเฉพาะ คือ การขัดเกลาดนเอง ให้คนแต่ละคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมมีความสุขตามอัตภาพของตนๆ ความหมายตรงนี้ คือ ศีล ๕ ช่วยฝึกให้มีความประพฤติ และความเป็นอยู่อย่างเป็นระเบียบแบบแผน หรือการบังคับบัญชาตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ตลอดทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่างๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของแต่ละคน นอกจากนี้ศีล ๕ ยังเป็นไปเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสังคมให้มีความสุข เพราะสังคมเป็นที่อยู่ของคนหมู่มาก เมื่อคนหมู่มากมีศีล เป็นหลักสำหรับดำเนินชีวิตแล้ว ก็จะเป็นสังคมที่มีความสุขความเจริญตลอดไป ๑) ศีลเป็นไปเพื่อเสริมความดีงามของชีวิต ที่ว่าศีลเป็นเครื่องควบคุมกายวาจาให้เรียบร้อย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นกับชีวิต คือ เว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ปาณาติบาต อทินนาทาน และกาเมสุมิฉาจาร และจากวจีทุจริต ๑ ได้แก่มุสาวาท ซึ่งรวมเรียกว่า กรรมกิเลส ๔ กายวาจาก็จะดำเนินไปสู่หลักการแห่งความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ๓ ประการ คือ (๑) กายสุจริต ความประพฤติดีทางกาย (๒) วาจาสุจริต ความประพฤติดีทางวาจา (๓) มโนสุจริต ความประพฤติดีทางจิตใจ ศีลยังเป็นเครื่องป้องกันคนผู้มิมีศีลไม่ให้มีจิตคิด และทำบาปในฐานะ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) เกิดความลำเอียงเพราะชอบ หรือฉันทาคติ (๒) เกิดความลำเอียงเพราะไม่ชอบ หรือโทสาคติ (๓) เกิดความลำเอียงเพราะเขลา หรือโมหาคติ (๔) เกิดความลำเอียงเพราะกลัว หรือภยาคติ เมื่อคนผู้ไม่ถูกฐานะทั้ง ๔ เข้าครอบงำ ก็จะมีชีวิตที่ไม่ดำเนินไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ๖ ประการ ได้แก่ (๑) ดื่มสุรา และของมึนเมา (๒) เที่ยวกลางคืน (๓) เที่ยวดูการละเล่น (๔) เล่นการพนัน (๕) คบคนชั่วเป็นมิตร (๖) เกียจคร้านทำงาน ๒) ศีลที่เป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม พฤติกรรมภายนอกเป็นอย่างไร ก็เนื่องมาจากคุณธรรมภายในอีกเช่นกัน ธรรมที่เกิดจากความมีศีลซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก จึงเป็นสิ่งที่แสดงความดีงาม หรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมได้เป็นอย่างดี ได้แก่ หลักยึดเหนี่ยวจิตใจคนที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งในแต่ละข้อแห่งหลักการนี้ล้วนเป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม เมื่อมนุษย์ช่วยเหลือกันตามหลักการอย่างนี้ ก็จะทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนเป็นสังคมที่มีเอกภาพ และมีความสุขสงบตลอดไป นอกจากมนุษย์มีการช่วยเหลือกันตามหลักที่กล่าวนั้นแล้ว มนุษย์ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกมาก จำเป็นที่มนุษย์จะต้องมีหลักสำหรับคบหา

^{๑๑} พระวิมาน คมกัโรปถา, “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

สมาคมระหว่างกัน คนที่ควรคบเรียกว่ามิตรแท้มี ๔ จำพวก ได้แก่ มิตรมีอุปการะมาก และไม่ควรรคบ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่ และคนที่ไม่ควรคบเรียกว่า มิตรเทียม ๔ จำพวก ได้แก่ คนปอกลอก คนดีแต่พูด คนหัวประจบ และคนชวนฉิบหาย พร้อมกันนี้หลักที่เป็นไปเพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ด้วยมีการคบค้าสมาคม และมีการประพฤติปฏิบัติต่อกัน ตามวิถีทางที่สังคมยอมรับ เรียกว่าการมีปฏิริยาโต้ตอบต่อกัน เช่น ครูกับศิษย์ พ่อแม่กับลูก นายจ้างกับลูกจ้าง เป็นต้น ซึ่งเรียกว่าทศ ๖”^{๑๒}

๓) เป็นพวกบริโภคนิยม ทำให้เห็นความสุขทางกายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต เพราะส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของการและพฤติกรรมการเสพงามของแต่ละบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยมเชิงบริโภค นับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามลำดับ และทัศนคติการดำเนินชีวิตแบบเจตนิยมที่ถือความสุขที่แท้จริงอยู่ที่จิตใจนั้นกับมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ และหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมถูกเมินเฉยจากระดับบุคคลทุกระดับชั้น จนถึงระดับสังคม เป็นปัญหาที่ใหญ่มาเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ปัญหาเยียวยาได้ แม้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เอง ก็อาจแก้ได้ทั้งกระบวนการ

๔) ความหวงแหนในประโยชน์ส่วนตัวที่เกิดจากความโลภและเห็นแก่ตัว ด้วยทัศนคติของคนในสังคมที่เชื่อว่า หากรักษาศีลไม่พูดเท็จทำให้เสียประโยชน์ก็ไม่อยากทำ ยอมที่จะโกหกเพื่อให้สมหวังในสิ่งที่ต้องการ ๕ คนส่วนใหญ่จึงมักเลือกที่จะพูดเท็จมากกว่าความจริง การโกหกจึงแพร่หลายในทุกสาขาอาชีพ เพราะการหวงแหนในประโยชน์ที่จะได้รับ หรือความกลัวที่จะเสียประโยชน์ต่างๆ จึงทำให้กระทำการที่เป็นการบิดเบือนจากความจริง

๕) การขาดปัญญาในการพิจารณาและเห็นถึงโทษ การที่สังคมมองไม่เห็นโทษของการดื่มสุราเมรัย ทำให้ตั้งอยู่บนความประมาทและขาดสติ ไม่ละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ๖ ค่านิยมของสังคมในการดื่มสุรา กลายเป็นเรื่องธรรมดา และเห็นว่าช่วยให้ผ่อนคลายจากความเครียดในการทำงาน หรือปัญหาด้านต่างๆ การดื่มสุราถูกนำมาใช้ในการเฉลิมฉลองความสำเร็จในชีวิต และยังเป็นเครื่องมือในการดับทุกข์หรือหลีกเลี่ยงปัญหา ความเชื่อที่ว่า การดื่มสุราเป็นเรื่องจำเป็นในการเข้าสังคม ซึ่งทั้งหมดเป็นความเห็นผิดที่เกิดขึ้นจากระดับบุคคลไปสู่ในระดับสังคมและนับวันยิ่งแพร่หลายและฝังหลากลึก ถ่ายทอดพฤติกรรมไปสู่เยาวชนในการลอกเลียนแบบ จึงเป็นที่มาว่า วันหยุดพีไทยก็เมา วันไหนๆคนไทยก็เมา ดังจะเห็นได้ในทุกเทศกาล

๖) การขาดการเพิ่มพูนความรู้ทางธรรมที่ชัดเจน เพราะสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ความสนใจในความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาแทนที่ ความสนใจในคำสอนทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน จึงเกิดความอยากได้อะไรก็มีไม่รู้จักพอของมนุษย์ ทำให้สภาพการดำรงชีวิตของคนไทยขาดความสมดุล ในแต่ละวันจึงหมดไปแต่กับปัญหาเรื่องปากท้องและความทะยานอยากที่เกินตัว จนละเลยที่จะเจริญสติปัญญาทางธรรมด้วยการรับฟังในสิ่งที่ดีงาม มีทัศนคติที่เห็นว่าการเข้าวัดฟังเทศน์ หรือฟังธรรมเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ อีกทั้งสื่อต่างๆ ที่ออกมาล้วนแล้วแต่ลวงตา ลวงใจ เพิ่มพูนกิเลสตัณหาแทบทั้งสิ้น การเข้าวัดในปัจจุบันของคนไทยจึงเป็นเพียงพฤติกรรมที่กระทำต่อกันมาเป็นรูปแบบ หรือพิธีกรรมแต่ขาดซึ่งแก่นสาร คือ การฟังธรรมเพื่อให้เกิดปัญญานำไปใช้ในการ

^{๑๒} โสวัญย์ บำรุงภักดิ์, “ศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในพระไตรปิฎก”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

แก้ปัญหาที่ถูกต้อง ในทางที่ตรง เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนทั้งชาติปัจจุบัน และชาติต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อริเทพ ผาธา** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอิทธิกรณสมณะ ๗ และกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๓๕” ผลการศึกษาพบว่า “การบริหารปกครองคณะสงฆ์ในอนาคตจะต้องยึดรูปแบบการบริหารในสมัยพุทธกาลเป็นเกณฑ์ คือยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักการสูงสุด ซึ่งในสมัยปัจจุบันพบว่า การบริหารคณะสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้น ไม่ได้ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ แต่จะยึดเอาอำนาจรัฐ คือ กฎหมายการปกครองคณะสงฆ์เป็นธรรมนูญสูงสุดในการบริหารแทน ทำให้มีการกำหนดฐานะตำแหน่งของพระภิกษุบางส่วนให้มีตำแหน่งในทางปกครองตามกฎหมายและใช้อำนาจนั้นในการแก้ไขปัญหา โดยไม่ได้เป็นไปตามแนวทางพระธรรมวินัย ซึ่งผลของการดำเนินนโยบายดังกล่าวก็ทำให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้ง และการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมมาโดยตลอด ดังนั้น จึงต้องหันกลับมายึดเอาพระธรรมวินัยมาเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งการนำมาใช้จะต้องทำให้พระธรรมวินัยมีสภาพบังคับได้ ซึ่งมีการดำเนินการ ก็มีอยู่ ๓ แนวทาง คือ ๑) การทำให้พระธรรมวินัยเป็นกฎหมาย โดยการร่างพระราชบัญญัติตามมาตราของพระวินัยโดยตรง หรือเทียบเคียงตามนั้น ๒) ถ้าวิธีที่หนึ่งมีปัญหาให้ตรากฎหมายออกมาคุ้มครองอุปถัมภ์พระธรรมวินัยโดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทลงโทษ เพื่อบังคับให้การวินิจฉัยปัญหาของคณะสงฆ์ เช่น กรณีของอาบัติปาราชิก หากผลการพิจารณาพบว่า จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดจริง ก็ให้สึก และลงโทษตามกฎหมาย หรือในกรณีที่สงฆ์ทำสังฆกรรมเพื่อบังคับให้ภิกษุมารับทราบข้อกล่าวหา แต่ภิกษุผู้นั้นไม่มาตามคำสั่ง ก็ให้ใช้อำนาจตามกฎหมายที่กำหนดขึ้นมานั้นบังคับ ซึ่งอำนาจรัฐจะอยู่ในฐานะของการสนับสนุนการดำเนินการทางวินัยสงฆ์ หรือในกรณีเกิดการฟ้องร้องกันขึ้น เมื่อสงฆ์ ดำเนินการ ได้สวนแล้วพบว่า จำเลยต้องอาบัติสังฆาทิเสส ก็ให้มีคำสั่งบังคับไปเข้าปรีชาธรรมตามสถานที่ที่สงฆ์กำหนด ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ตราขึ้นมารับรองนั้น ๓) ควรนำรูปแบบและวิธีการแก้ปัญหาโดยอิทธิกรณสมณวิธินำมาใช้โดยตรงภายใต้อำนาจของสงฆ์ ซึ่งในกรณีนี้จะต้องปรับปรุงรูปแบบการบริหารที่จะสามารถทำให้สงฆ์มีอำนาจในการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^{๑๓} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวงกมล ทองคนาร์ักษ์** ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า “การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งสมณะและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปลีโพธ การหากัลยาณมิตร การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม ในการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่ม เช่น จัดทำคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจยังไม่พร้อมที่จะเข้าฝึกอบรมโครงการเบื้องต้น

^{๑๓} อริเทพ ผาธา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณี อิทธิกรณสมณ ๗ และกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๓๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๓.

โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับ ผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน ตลอดจนการจัดบวชให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจ และควรประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรม”^{๑๔}

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะจังหวัดกาญจนบุรีพบว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ๙ พื้นที่ทั้งระบบ เป็นไปอย่างเรียบง่ายและมั่นคง ภายใต้แนวคิด พอเพียงและพอประมาณ โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วน ปรีกษาหารือกันก่อนที่จะดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นให้เป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้เป็นต้นแบบ และเป็นส่วนหนึ่งให้จังหวัดกาญจนบุรีได้รับเป็นจังหวัดต้นแบบ คือ จังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สู่เป้าหมาย วัดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะพระสังฆาธิการในทุกระดับชั้นของจังหวัด และเจ้าอาวาส ผู้บริหารระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด หน่วยงานทางทหาร ในพื้นที่ ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหารระดับอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการปวารณา และตั้งใจรักษาศีล ๕ โดยพร้อมเพรียงกันเพื่อร่วมสร้าง “ครอบครัวรักษาศีล หมู่บ้านรักษาศีล ตำบลรักษาศีล อำเภอรักษาศีล และจังหวัดรักษาศีล ๕” สอดคล้องกับงานวิจัยของ นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” ผลการศึกษาพบว่า “รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ คือ การปกครองแบบราชาธิปไตย ที่ผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชาและการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งมีชนชั้นสูงมีอำนาจ และมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์มองให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบของการปกครองเฉพาะตน และอีกรูปแบบหนึ่งคือ หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคือ อปริหยาธิธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี และหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย”^{๑๕} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม ได้ศึกษาเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า “ส่วนที่ ๑ เน้นความเป็นมาของแนวคิด ส่วนที่ ๒ รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย มีองค์ประกอบ ๕ ส่วน ประกอบด้วย ๑) หลักการแนวคิดในการกำหนดรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่เปิด

^{๑๔}ดวงกมล ทองคนารักษ์, “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๕}นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

โอกาสให้บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร ร่วมกันจัดตั้งหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในกำกับของรัฐ ๓) ลักษณะเฉพาะของโรงเรียนในกำกับของรัฐ ๔) กฎบัตรของโรงเรียนในกำกับของรัฐ ๕) การบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย การบริหารโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และการบริหารงานโรงเรียนในกำกับของรัฐ ๔ ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานการเงิน และงานบริหารทั่วไป ส่วนที่ ๓ แนวทางการนำรูปแบบไปใช้นั้นมุ่งเน้นการเร่งดำเนินการให้มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานของโรงเรียนในกำกับของรัฐและมีโครงการนำร่อง ส่วนที่ ๔ เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของรูปแบบที่สำคัญ คือ ต้องมีกฎหมายรองรับ และการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความสามารถตรงความต้องการ”^{๑๖}

พัฒนารูปแบบดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของพระคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า รูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นการบูรณาการและประยุกต์ให้สอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งตะวันตกและตะวันออก เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในทุกภาคส่วน รูปแบบในการนำหลักการรักษาศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และมีสันติภาพ นำความอบอุ่นให้กับครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่ประเทศชาติ และมูลเหตุของการไม่รักษาศีล ๕ ของชาวพุทธ คือ ความเห็นที่เป็นมิฉฉาทิฐิ การรับรู้ และเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศีล ๕ ของคนในสังคม ทำให้เห็นว่าการรักษาศีล ๕ ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นเรื่องของอุดมคติ โดยเฉพาะ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบว่า ๑) สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ อบต.จั่วราย ร้อยละ ๑๓.๐๐ เป็นเพศชาย ร้อยละ ๘๓.๕๐ ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ ๘๕.๐๐ ได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งมา ๑ วาระ ร้อยละ ๔๖.๐๐ มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี ร้อยละ ๔๘.๐๐ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๓๕.๐๐ มีสถานภาพแต่งงานแล้ว ร้อยละ ๘๙.๐๐ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๕๐.๐๐ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๙.๐๐ เคยบวชเป็นภิกษุ สามเณร หรือบวชชีพรหมณ์ถือศีลอุโบสถ ในพระพุทธศาสนา ร้อยละ ๖๘.๐๐ เคยบวชใช้เวลานาน ๑ - ๓ เดือน ร้อยละ ๓๔.๕๐ แต่ไม่เคยศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ร้อยละ ๘๐.๐๐ ส่วนที่เคยได้ศึกษาโดยการอ่าน/ฟังเทศธรรมะ ร้อยละ ๔.๐๐ และเคยศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ใช้เวลานานมากกว่า ๑ ปี ร้อยละ ๒.๐๐ ๒) ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๓. ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัด

^{๑๖}จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม, “การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

พิจิตรที่มีเพศ ตำแหน่ง อายุ เคยบวชเป็นภิกษุ สามเณร หรือบวชชีพราหมณ์ถือศีลอุโบสถในพระพุทธศาสนา แตกต่างกันไป มีระดับพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่ปฏิบัติงานอยู่สำนักงานอบต. ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แตกต่างกันไป มีระดับพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๔. ปัญหา แนวทางการแก้ไข และแนวทางส่งเสริม การนำ ศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้แก่ ส่งเสริมให้กินเจ หรือมังสวิรัตเพื่อสุขภาพมากขึ้น ครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตตั้งแต่ยังเด็กๆ ปลุกจิตสำนึกให้นึกถึงปัญหาที่จะตามมา และรณรงค์เรื่องการแต่งกายสุภาพแบบไทย รักษาวลสงวนตัว เข้มงวดเรื่องวัฒนธรรมภาษา และต้องปลูกฝังให้เป็นคนซื่อสัตย์ รณรงค์ให้ความรู้เรื่องพิษภัยของการดื่มสุรายาเสพติด^{๑๗}

รูปแบบการบริหารโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นเตรียมการ
๒. ขั้นดำเนินการ
๓. วางแผนในโครงการ

ตามแนวคิดและทฤษฎีด้วยวงจรคุณภาพเดมมิ่ง พร้อมนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยกลยุทธ์ ๔ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑: จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางและศูนย์อำนวยความสะดวกระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒: จัดอบรมประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล ๕ ตามโครงการ และเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ตามแต่โอกาสจะอำนวย

กลยุทธ์ที่ ๓: พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานเพิ่มให้มากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร) เพื่อให้เกิดความสามัคคีสมานฉันท์อย่างเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ ๔: สร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นกรรมการร่วมและตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือง** ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบและกลยุทธ์การจัดตั้งมหาวิทยาลัยบรรษัทในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยบรรษัทต่างประเทศมีวิวัฒนาการหลายประการ ดังนี้

๑. เป็นหน่วยศึกษาอบรมแบบรวมศูนย์เชิงนโยบายและมีโปรแกรมการศึกษาเฉพาะทาง

๒. การรองรับการขยายตัวและเติบโตขององค์กร

^{๑๗}วไลพร อุ่นเจ้าบ้าน, “ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

๓. การสนับสนุนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวิธีดำเนินงานขององค์กร
๔. การส่งเสริมองค์กรให้เป็นผู้นำทางธุรกิจและได้เปรียบด้านการแข่งขัน
๕. การเป็นแหล่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
๖. การส่งเสริมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
๗. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรตรงตามความต้องการและกลยุทธ์ของ

บริษัท

๘. การนำปรัชญา หลักการ แนวคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมของบริษัทมาเป็นหลักในการจัดการศึกษา รูปแบบของมหาวิทยาลัยบริษัทในประเทศไทย ประกอบด้วย โครงสร้างการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยบริษัท ๑๒ ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ วิสัยทัศน์ การเงิน องค์กร การมีส่วนร่วม ผู้เรียน หลักสูตรและการเรียนการสอน เทคโนโลยีการศึกษา การวัดและประเมินผล การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งและเปิดดำเนินการ และการรับรอง มาตรฐานการศึกษา โดยที่แต่ละด้านส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากและมากที่สุด กลยุทธ์การจัดตั้งมหาวิทยาลัยบริษัทมี ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านบริหารจัดการทั่วไป ด้านบริหารจัดการวิชาการ และสถาบันการศึกษา
เฉพาะทาง

๒. จัดตั้งเป็นสถาบันอิสระซึ่งมีความเหมาะสมมากที่สุด แต่ต้องรอการปรับปรุง
กฎหมาย

๓. นำระบบคุณวุฒิทางวิชาชีพมาใช้ในการรับรองมาตรฐานการศึกษา การกำหนดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล

๔. รัฐให้การสนับสนุนและจูงใจให้ดำเนินการ

๕. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย คือ องค์กรและสถานประกอบการน่าจะได้นำรูปแบบและ กลยุทธ์การจัดตั้งมหาวิทยาลัยบริษัทไปใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาองค์กร และสร้างความ เชื่อมโยงการดำเนินการระหว่างหน่วยงานรัฐด้านการศึกษา สถานประกอบการและ สถาบันอุดมศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะด้านการจัดตั้งและการรับรองมาตรฐานการศึกษาให้บังเกิดผล เชิงรูปธรรม^{๑๘}

ยุทธศาสตร์การปลูกฝังหลักศีล ๕ สู่การปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มี เป้าหมายเพื่อเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นกับชีวิต คือ เว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ ปาณาติบาต อทินนาทาน และกาเมสุมิฉฉาจาร และจากวจีทุจริต ๑ ได้แก่ มุสาวาท ซึ่งรวมเรียกว่า กรรมกิเลส ๔ กายวาจาก็จะดำเนินไปสู่หลักการแห่งความประพฤติปฏิบัติชอบ ๓ ประการ คือ (๑) กายสุจริต ความประพฤติดีทางกาย (๒) วาสุจริต ความประพฤติดีทางวาจา (๓) มโนสุจริต ความประพฤติดีทาง จิตใจ ศีลยังเป็นเครื่องป้องกันผู้มีศีลไม่ให้มีจิตคิด และทำบาปในฐานะ ๔ ประการ ได้ (๑) เกิดความ ลำเอียงเพราะชอบ หรือฉันทาคติ (๒) เกิดความลำเอียงเพราะไม่ชอบ หรือโทสาคติ (๓) เกิดความ ลำเอียงเพราะเขลา หรือโมหาคติ (๔) เกิดความลำเอียงเพราะกลัว หรือภยาคติ เมื่อคนผู้ไม่ถูกฐานะ

^{๑๘}ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลืออง, “รูปแบบและกลยุทธ์การจัดตั้งมหาวิทยาลัยบริษัทในประเทศไทย”, *วิทยานพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

ทั้ง ๔ เข้าครอบงำ ก็จะมีชีวิตที่ไม่ดำเนินไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ๖ ประการ ได้แก่ (๑) ดื่มสุรา และของมีเมา (๒) เที่ยวกลางคืน (๓) เที่ยวดูการละเล่น (๔) เล่นการพนัน (๕) คบคนชั่วเป็นมิตร (๖) เกียจคร้านทำงาน และศีลที่เป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม พฤติกรรมภายนอกเป็นอย่างไร ก็เนื่องมาจากคุณธรรมภายในอีกเช่นกัน ธรรมที่เกิดจากความมีศีลซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก จึงเป็นสิ่งแสดงความดีงามหรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมได้เป็นอย่างดี ได้แก่ หลักยึดเหนี่ยวจิตใจคนที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งในแต่ละข้อแห่งหลักการนี้ล้วนเป็นไปเพื่อความดีงามระหว่างมนุษย์กับสังคม เมื่อมนุษย์ช่วยเหลือกันตามหลักการอย่างนี้ ก็จะทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนเป็นสังคมที่มีเอกภาพ และมีความสุขสงบตลอดไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการให้วัดและชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนด้านเงินงบประมาณเป็นรายหัวหรือรายครอบครัว

๒. คณะสงฆ์ควรมีกฎหรือบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ไม่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นระบบ และมีมาตรการสำหรับเจ้าอาวาสและชุมชนที่ไม่ให้ความสำคัญ

๓. คณะสงฆ์และรัฐบาลควรสร้างบุคลากรด้านนี้โดยเฉพาะและสร้างแผนงานให้ครอบคลุมระบบการเผยแผ่สู่สากล

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรมีการวิจัยลักษณะนี้แต่ใช้รูปแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการในภาพรวม

๒. ควรมีการวิจัยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาวว่ามีอะไรบ้าง

๓. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารและขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างเป็นระบบ